

Strijd voor behoud bebouwing Beneden Verlaat

De tijd lijkt ons als woestijnzand door de vingers te glippen. Vandaag is morgen alweer verleden tijd. Toch blikken we vaak terug, om te constateren dat de gebeurtenis van toen veel verder in de geschiedenis ligt dan gedacht. *Wekelijks plukt Dagblad van het Noorden* een spraakmakende gebeurtenis van een kwart eeuw geleden uit de 'oude doos'. Om herinneringen op te halen aan dat opvallende nieuwsfeit uit 1979. De tijd vliegt...

Vijf jaar geleden waren er in Veendam nog 37 redelijk uitziende 'schippershuizen'. Nu zijn dat er nog maar drie. Hiermee verdwijnt elke keer weer een stukje van de Veenkoloniën." Harm van der Veen, bestuurslid van het Veenkoloniaal Museum in Veendam, liet in '79 een ernstige waarschuwing horen tegen het dreigende verlies van de karakteristieke bebouwing aan, bijvoorbeeld, het Beneden Verlaat in Veendam.

De schippershuizen waar Van der Veen op doelde waren huizen met vaak slechte sanitaire voorzieningen en in veel gevallen door oudere mensen. Die mensen overleden, de grond werd opgekocht en de huizen werden afgebroken. Een werkgroep van het museum kondigde vijftientig jaar geleden aan een inventarisatie te maken van veenkoloniale monumenten. "Op basis van de inventarisatie wil de groep binnenkort een

Een van de karakteristieke woningen aan het Beneden Verlaat in Veendam.

Foto: Harry Tielman

expositie houden, om de bevolking van de Veenkoloniën te informeren over de hachelijke situatie waarin de monumenten zich bevinden", beloofde Van der Veen.

Onder veenkoloniale monumenten verstaat de werkgroep, legde Van der Veen uit, die vormen van bebouwing die als karakteristiek voor het landschap kunnen worden aangemerkt. Enkele voorbeelden zijn de schippers- of zeemanshuizen, boerderijen, sluis- en brugwachtershuizen, verlaatshuizen, kerken, molens, vroegindustriële bedrijfsgebouwen, ambachtelijke bedrijven, sluisen, bruggen, kanalen en wijken met hun walbeplanting.

Van der Veen zei destijds dat de nadruk ligt op de gebouwen die niet in de monumentenlijst zijn opgenomen. "Kerken en molens en dat soort gebouwen krijgen al voldoende belangstelling. Het gaat ons nu juist om die bouwsels die typisch zijn voor deze streek, maar eigenlijk geruisloos verdwijnen."

Het Veenkoloniaal Museum in Veendam heeft eerder stappen ondernomen om bestuursinstanties te attenderen op het snelle tempo waarin de 'gezichtsbepalende' objecten in het veenkoloniale landschap verdwijnen. Het museum is over deze ontwikkeling zeer ongerust. "Geïnspireerd door de zorgvuldige inventarisatie die door de

gemeente Stadskanaal plaatsvindt, wil ook het museum in Veendam komen tot een globaal overzicht van in streekhistorisch opzicht waardevolle objecten. De inventarisatie heeft betrekking op de gemeenten Oosterbroek, Meeden, Oude Pekela, Nieuwe Pekela, Veendam, Muntendam en Hoogezand-Sappemeer. Waarschijnlijk zal uit de inventarisatie een prioriteitenlijstje worden samengesteld. Van der Veen: "Met behulp van diverse instanties moeten we dan zien te redden wat er nog te redden valt."

Al een poosje geleden heeft de werkgroep de problemen aangekaart bij de Herinrichting Oost-Groningen, de Streekraad en raadsleden van de betreffende gemeenten. In de brief wordt om aandacht gevraagd voor de werkzaamheden van de werkgroep, tevens of zij bereid zijn te helpen. "Helaas blijkt dat het verdwijnen van de karakteristieke bebouwing niet hoog op de prioriteitenlijst staan", constateerde Van der Veen in '79.

■ VERLAAT

Het Beneden Verlaat in Veendam telde vroeger vele karakteristieke 'schippershuizen'. De buurt, op de grens met Muntendam, was ooit het domein van scheepsjagers en walvisvaarders. Aan de parallel geleden hellingwal was zelfs ooit een scheepswerf gevestigd. Nieuwe bewoners hebben hun woning keurig opgeknapt. Een van de vroegere kapiteinshuizen stond model voor een fraai woonhuis in het Borigerspark.